

Zaanstad - Zaan en IJ oevers

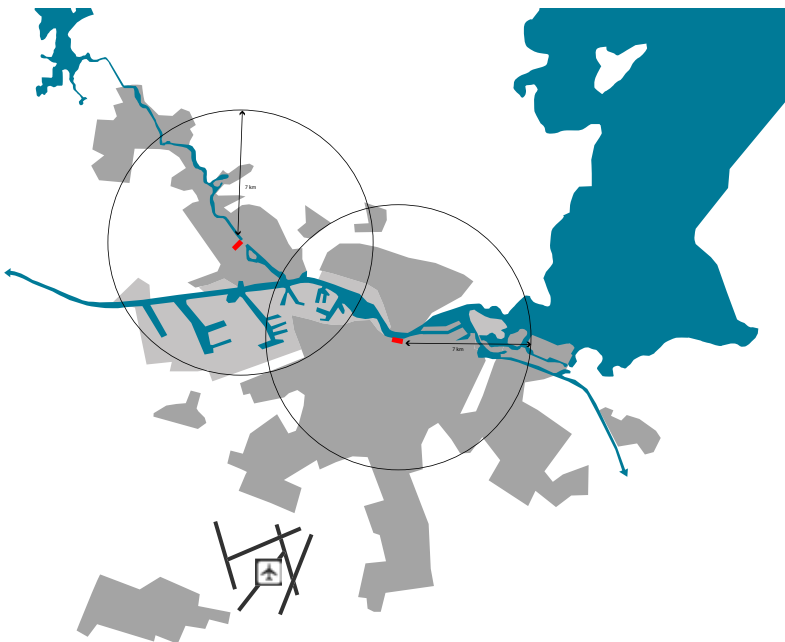
Ruimteplan met verkenning van ontwikkelingsmogelijkheden

Zaanstad en Amsterdam

Zaanstad wil haar positie binnen de Metropoolregio Amsterdam versterken. Het eigenzinnige karakter van het gebied biedt grote kansen voor diversificatie van de woningmarkt en de economie. De lange oevers van de Zaan, in het verlengde van het IJ, vormen daarvoor een troefkaart. Het Ruimteplan vormt een drieluik, samen met een Milieuplan en een Ontwikkelingsstrategie. Het is een vrijmoedige en schetsmatige verkenning naar de toekomstmogelijkheden van het gebied, op de lange en de korte termijn, zonder ze al precies in te vullen en op onmiddellijke haalbaarheid te toetsen. Het is de kunst nu de kansen te herkennen; voor het verzilveren moet de tijd zijn werk doen, en moeten heel veel partijen en betrokkenen tot overeenstemming komen. Om dit te stimuleren is een compact team in werking gezet; daarin is Frits Palmboom tot stedenbouwkundig supervisor benoemd.

Lucht land en water

De Zaan en de Zaanstreek vormen een uniek waterlandschap. Tussen land en water is er vaak maar een paar centimeter verschil. Ze lijken naadloos in elkaar over te gaan en op te lossen in de lucht, gebouwen en geboomte lijken te drijven op het water. Het landschap baadt zich in het heldere, overvloedig weerkaatste licht. Het waterlandschap vormt de basis voor de verstedelijking van de Zaanstreek, aanvankelijk langs de Zaan, later ook loodrecht daarop. De industriële revolutie heeft door buitendijkse fabriekcomplexen de zichtbaarheid van de Zaan aanzienlijk verminderd. Pas de laatste 20 jaar is de rivier weer als openbare kwaliteit herkend. Het Ruimteplan brengt de vele gezichten van de Zaan in beeld: de enorme variëteit van het lijnenspel, de oevers, de dwarsprofielen, de bebouwing etc. In de rijkdom aan contrasten liggen de kansen voor een uniek, avontuurlijk woon- en werkmilieu in de Amsterdamse metropoolregio.

1. Metropoolregio

2. Zaanmond

3. Stadse Zaan

4. Waterlandse Zaan

5. Noordzaan

6. Zaanse Schans, Zandijk

7. Noordzaan met fabriek Brokking

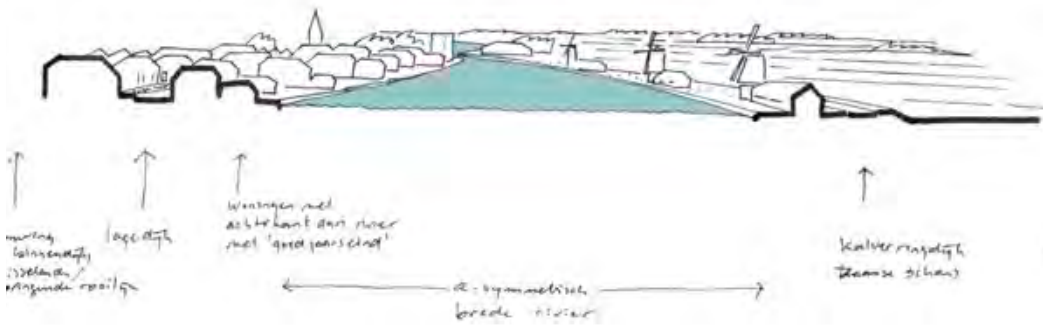
8. Oever Koekfabriek

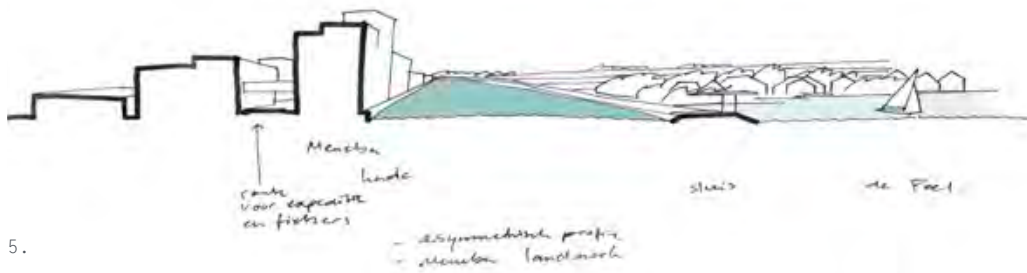
2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

Rijgdraden en netwerk

Het plan kijkt niet alleen naar de oevers van de Zaan maar ook naar de verbindingen erlangs en dwars erop. De waterwegen, langzaam verkeer routes en groene verbindingen vormen samen de rijgdraden die de Zaan met het achterland verbinden. Dit raamwerk is de ontwikkelingsbasis waarbinnen Zaan en IJ geleidelijk kunnen transformeren.

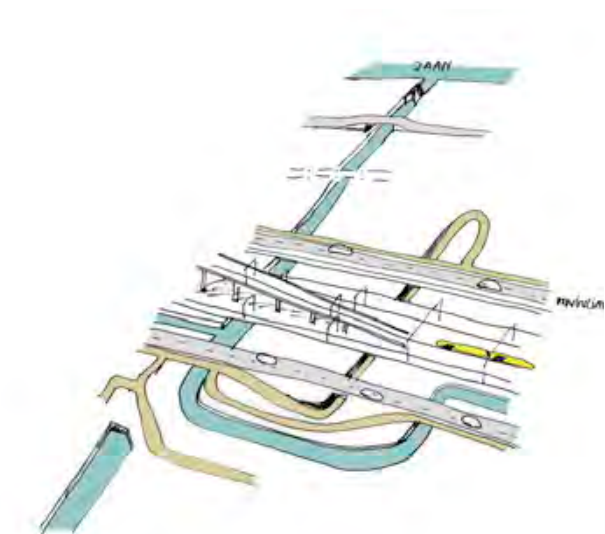
Het Ruimteplan doet voorstellen voor het invullen van ontbrekende schakels en extra verbindingen met het achterland, zoals het herstellen van waterlopen of in onbruik geraakte sluizen. Met een café, restaurant of uitspanning erbij, behoren ze tot de populaire plekken in het Zaanse leven. Ook ingewikkelde verkeersknopen en fietstunnels dienen ontward te worden. Het zijn veelal plaatselijke ingrepen met een grote impact op het geheel. Per ingreep wordt bekeken of, hoe en wanneer ze tot ontwikkeling kunnen worden gebracht.

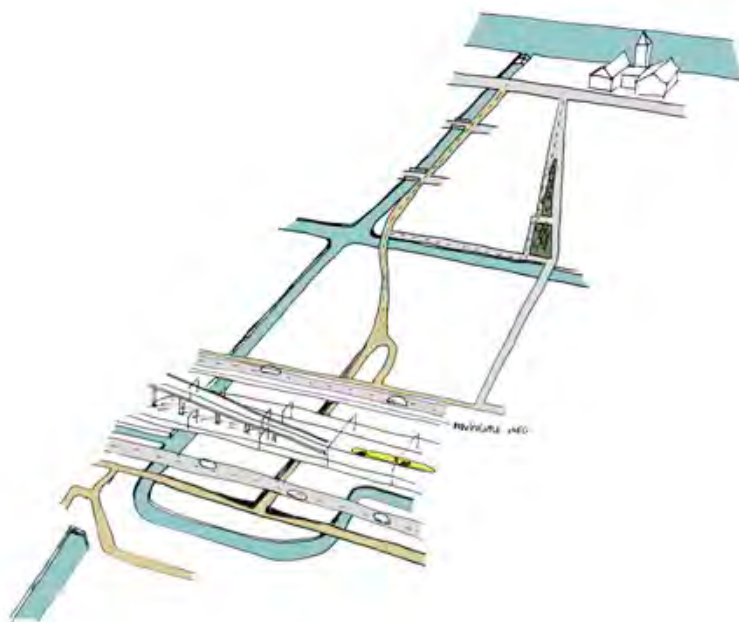
1.

2.

3.

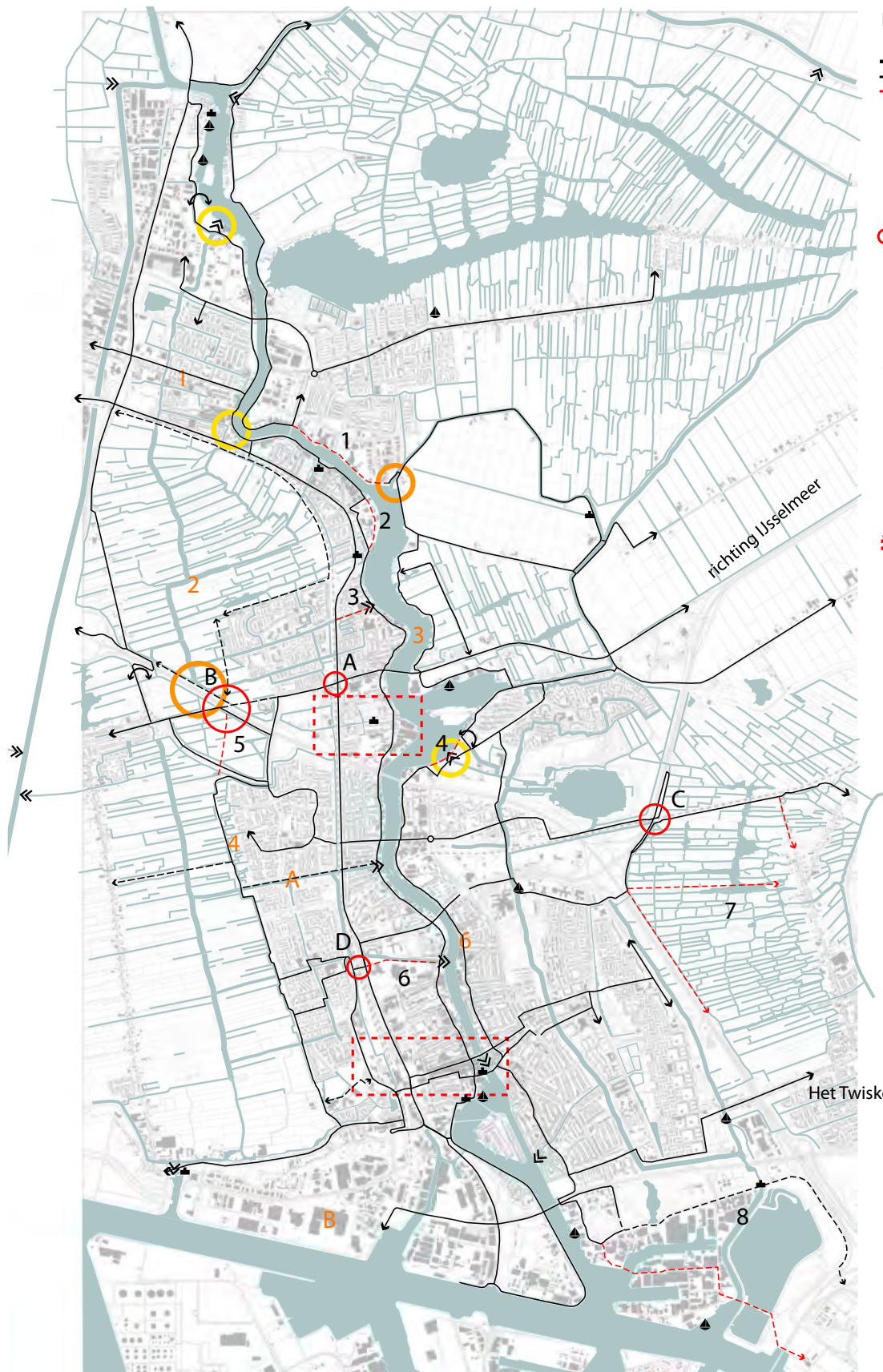
4.

1. Fietstunnel bij station Zaandam

2. De Zandijkersluis

3. Verkade terrein/ Papenpad(nu)

4. Verkade terrein/ Papenpad(verbeterd)

Netwerk langzaam verkeer

Legenda

- Huidig netwerk
- - - Bestaand beleid
- ... Ontbrekende schakels
- 1. Veerdijk
- 2. Zandijkkerweg
- 3. Hazepad
- 4. 't Kalf
- 5. Zandijk-Westzaan-Koog
- 6. Verkade-terrein
- 7. Oostzaan
- 8. Amsterdam-Noord
- Knopen
- A. Station Koog-Zandijk
- B. Zandijk-Westzaan-Koog aan de Zaan
- C. Overgang A7
- ▲ Verkade-terrein

Waternetwerk

Legenda

- Waternetwerk
- Nieuwe sluizen
- 1. Knollendam
- 2. Noordersluisloot
- 6. De Kuil
- Cultuur-historische verbinding herstellen
- 3. Bartelsluis
- 4. Noord-zuid
- ... Te onderzoeken
- A. Zandijk
- B. Inverdan
- Optionele verbinding
- 5. Het Kalf
- » Sluis
- ▲ Gemaal
- » Jachthaven
- » Kano-overdraagplaats

Locaties en spelregels

Langs de Zaan en het IJ liggen tientallen locaties die aan programmatische veranderingen onderhevig zijn. Ze variëren enorm in ligging, omvang, karakter, urgentie, programma, haalbaarheid, onzekerheid etc. Velen zijn onafhankelijk van elkaar, anderen zijn samengebracht in aandachtsgebieden, waarvoor ontwikkelingsvisies opgesteld kunnen gaan worden.

Voor de ontwikkeling van de locaties zijn basisregels geformuleerd, die inspelen op het eigenzinnige en anarchistische karakter van het Zaanse bouwen. De confrontatie tussen individuele woonhuizen en robuuste fabrieken is vertaald in de regel die *schaal/contrast* voorschrijft. Appartementengebouwen dienen zich als vermomde fabrieken voor te doen, en niet als de herhaling van gangbare urban villa's. Aan weerskanten van de Zaan dient bebouwing te voldoen aan de regel van *asymmetrie*: plaats hoog tegenover laag, niet hoog tegenover hoog. Tussenruimtes volgen het motief van *transparantie* naar de Zaan: niet vol parkeren, maar openbare ruimte met bomen. De spelregels zetten de toon maar fixeren geen eindbeeld.

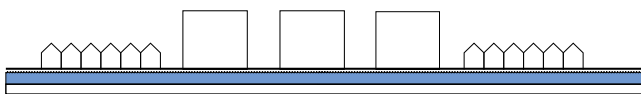

1.

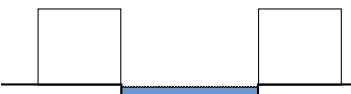

2.

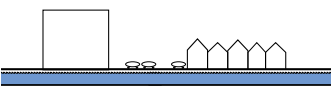
Niet zo.....

Herhaling van appartementengebouwen

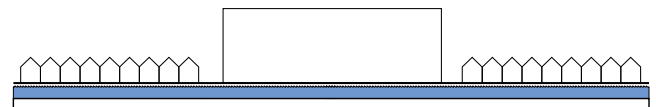

Hoog tegenover hoog, symmetrie

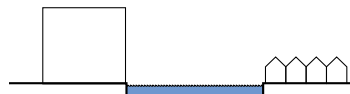

Parkeren tussen de bebouwing

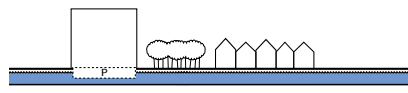
Maar zo.....

Appartementengebouw als woonwerkfabriek

Laag tegenover hoog, asymmetrie

Bomen in tussenruimte, parkeren onder/achter bebouwing

3.

1. Industriële complexen vullen kavels langs de Zaan

2. Individuele woonhuizen op verkavelingsrichting
3. visualisatie spelregels

4. overzicht en clustering ontwikkellocaties

Legenda

Locaties

1. Sportcomplex Karnemelkspolder
2. Eiland Bloemendaal
3. Brokking
4. Meneba
5. Noordeinde
6. Poort van Wormer
7. Bruynvisterrein
8. Loders Croklaan
9. De Jonge Prinses
10. Jacob Vis
11. Van Wijngaarden
12. Noordoever Wijde Zaan
13. Hemmes
14. Tate en Lyle
15. Slachthuisbuurt
16. Drieling eo
17. Honig
18. Gasfabriekterrein
19. Verkadeterrein
20. Sluizencomplex
21. De Burcht
22. Houthavenkade
23. Hembrugterrein
24. Achtersluispolder

Gebieden

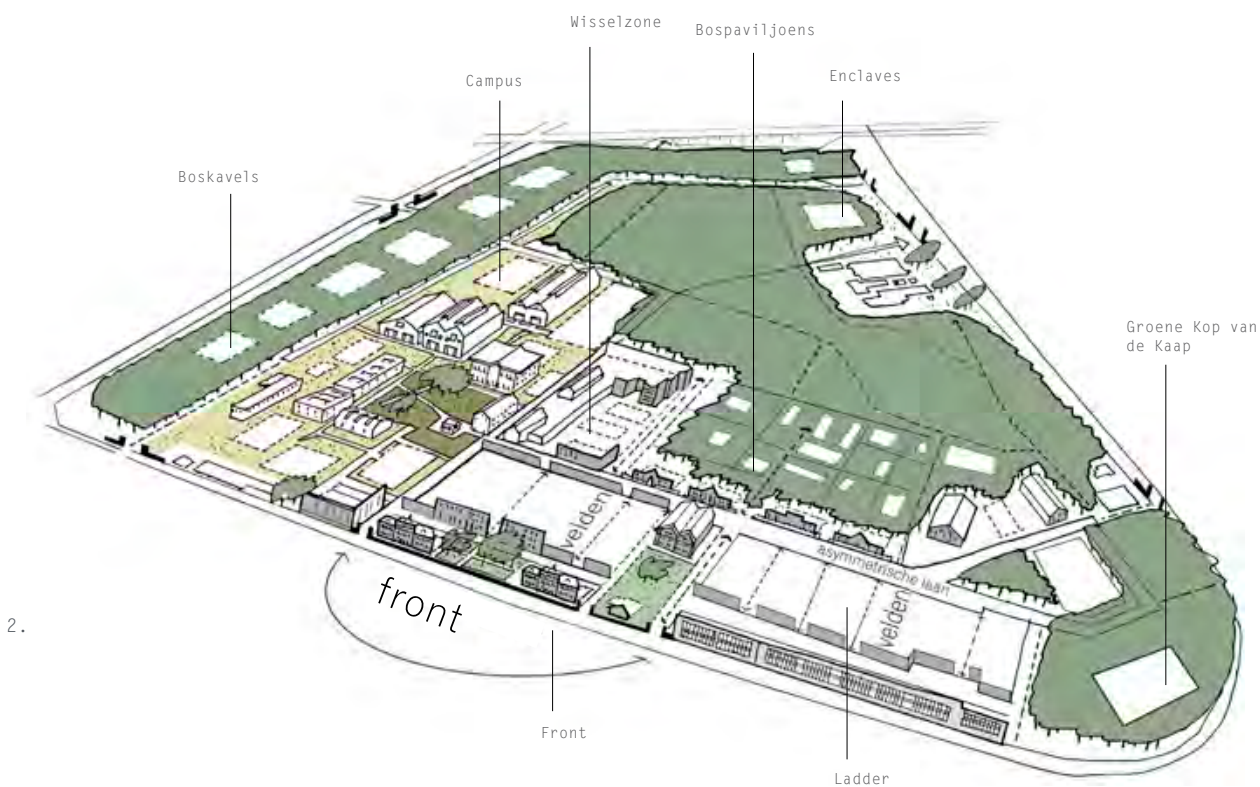
- A. Noordzaan
- B. Wormerveer-Zuid
- C. Wijde Zaan
- D. Verkadebuurt
- E. Baai van Zaandam
- F. Zaanmond

Hembrugterrein

De grootste ontwikkelingslocatie is het Hembrugterrein: ooit de wapen- en munitiefabriek van het Ministerie van Defensie, sinds dertig jaar grotendeels verlaten en verval- len. Het is een uniek 'militair-industrieel Landgoed', door hekken omheind en bespikkeld met monumentwaardige gebouwen in en rondom een weelderig boscomplex. Het Ruimteplan stelt voor het enclave-karakter te koesteren, maar ook meerdere toegangen te maken en nieuwe verbindingen met de omgeving te leggen. Het terrein zelf wordt ontleed in deelgebieden, die (desgewenst) los van elkaar te (her)ontwikkelen zijn. Het opent de mogelijkheid van een stapsgewijze aanpak, die de jarenlange stagnatie inmiddels heeft doorbroken.

1.

2.

3.

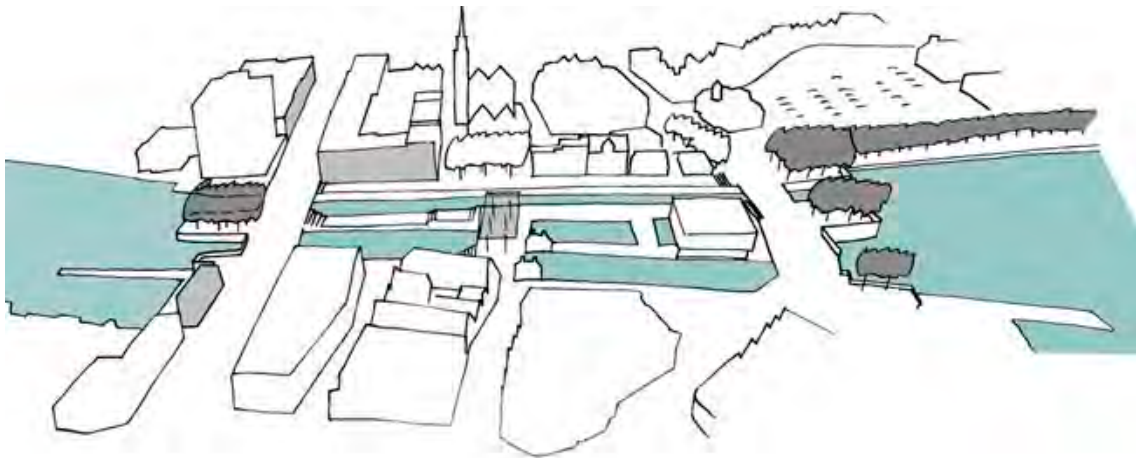
1. Sfeerbeeld Hembrugterrein
2. Concepttekening (Stedenbouwkundig plan Hembrugterrein)
3. Herstel historisch waterfront
4. Referentie Parijs bastion
5. Sluis met bolwerken
6. Transformatie sluiskom

Verbreiding Wilhelminasluis

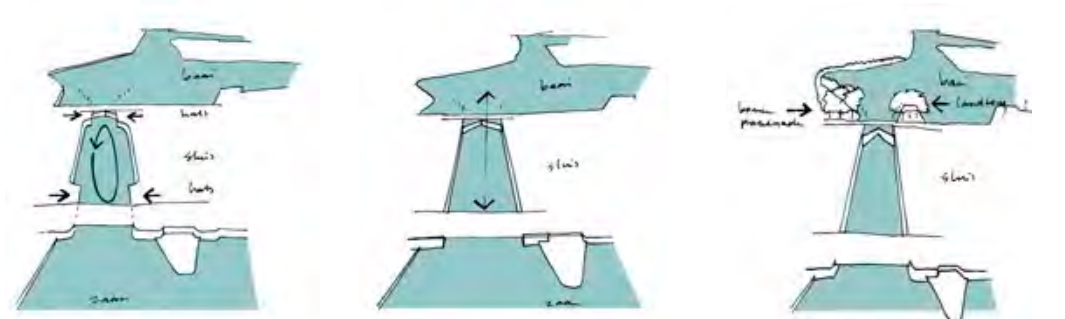
De sluisen vormen het historisch hart van de stad. Zij zijn om de 100 jaar vernieuwd en vergroot. In het kader van de Crisis en Herstelwet staat een volgende stroomlijning op het programma. De huidige ingesnoerde sluiskom zal worden verbreed en rechtgetrokken. Het ruimteplan doet voorstellen om de nieuwe sluis in de openbare ruimte van de stad te integreren. Door bastions met bomen toe te voegen worden de sluismonden visueel vernauwd en ontstaan uitzichtplekken op Zaan en IJ. Ze begeleiden de vitale oost- westroutes in de stad. Ook worden nieuwe bebouwingsmogelijkheden geschetst en motieven voor de inrichting van de openbare ruimte aangedragen. Deze ideeën worden momenteel vertaald in het programma van eisen voor de nieuwe sluis.

4.

5.

Huidige situatie

Situatie na sluisverbreiding

Visuele insnoering bastions

6.

De Wijde Zaan

Bij de “Wijde Zaan” verbreedt de rivier zich tot een binnenmeer met kapen en baaien en een intrigerend doch grotendeels verlaten en vervuild schiereiland. Door omringende industrieën is de milieudruk hoog. Uit het Milieuplan blijkt dat door een uitgekiende combinatie van milieumaatregelen toch perspectieven op herontwikkeling beginnen te ontstaan. Volgens de 'contrastregel' is gekozen voor een individualistische en spontane ontwikkelingsstrategie voor het schiereiland, gelegen tegenover de grote industriële mastodonten. Wonen en werken op particulier te ontwikkelen kavels direct aan het water, met een menging van gebouwen en geboomte. De gemeente heeft inmiddels gronden verworven om de ontwikkeling te kunnen sturen en stimuleren, als een pilot-project voor het nieuwe wonen en werken in de metropoolregio.

2.

1.

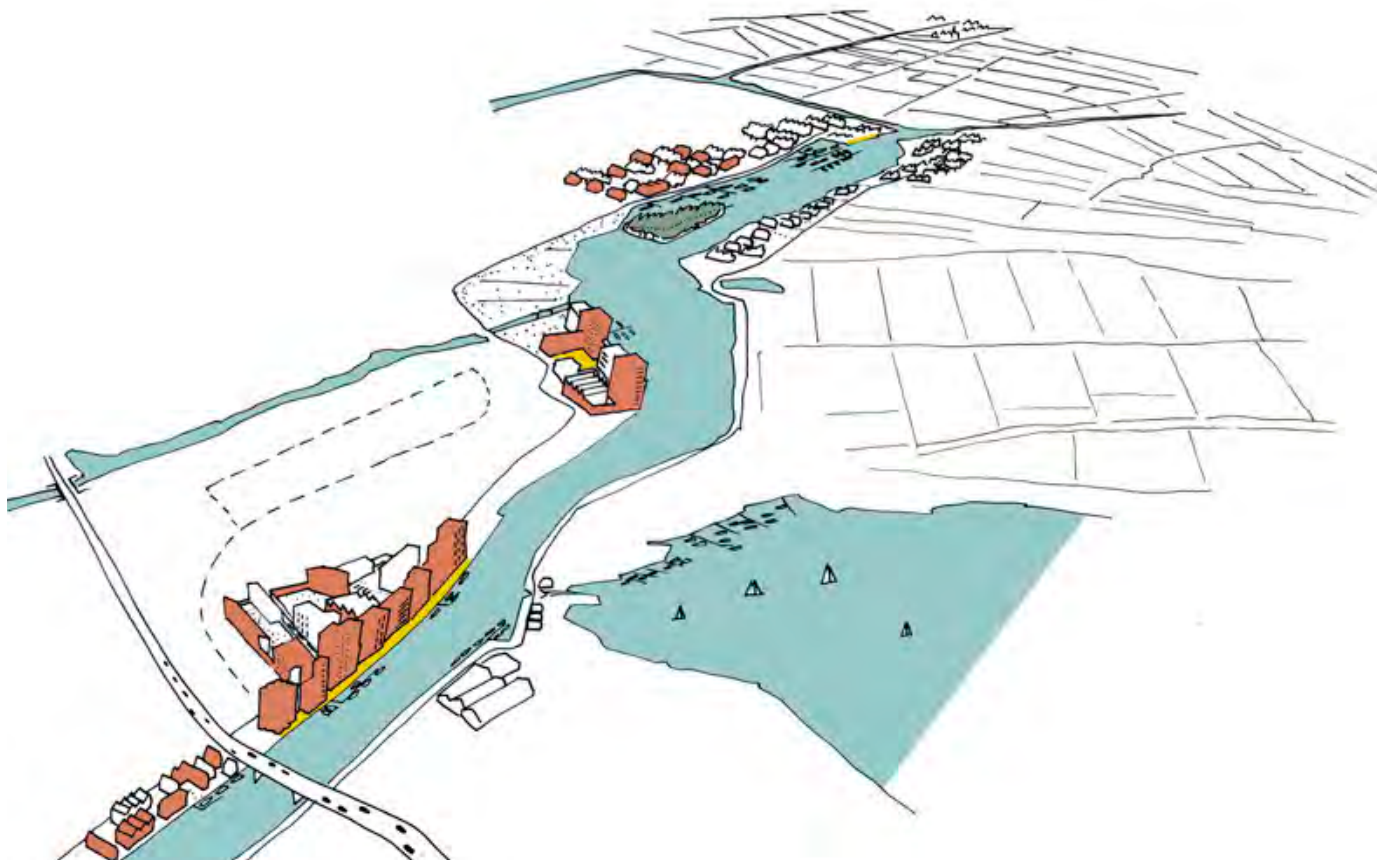
1. Vogelvlucht Wijde Zaan en Koog-
Zaandijk	3. Vogelvlucht Noordzaan
2. Omgeving schiereiland Hemmes	4. Brokking

Noordzaan

In het noorden loopt de Zaan over in het grote lege polderland van Noord Holland. Oost en West Knollendam vormen landelijke dorpen aan het water, de dijken vormen gewilde fietsroutes. De enorme industriecomplexen van Meneba en Brokking staan als eenzame wachters direct aan het open land. Hun herontwikkeling staat op het programma, de eerste initiatieven zijn genomen. Aanvullende bebouwing maakt daar deel vanuit. De landschappelijke locatie van deze complexen is uniek. Daarom dient tegelijkertijd het open landschap gekoesterd te worden. Het ruimteplan heeft dit dilemma tussen herontwikkelen en bijbouwen versus het openhouden van het landschap op de agenda gezet. Hiervoor wordt inmiddels in samenspraak met alle betrokkenen een ontwikkelingsvisie opgesteld.

4.

3.

